

08.01.2026

Aetius Sarnıcı'nda (Karagümrük Çukurbostanı) yürütülmekte olan inşaat faaliyetine ilişkin görüş metni

İstanbul Tarihi Yarımada'da günümüze ulaşan az sayıdaki açık sarnıçtan biri olan Aetius Sarnıcı (Karagümrük Çukurbostanı), MS V. yüzyılın ilk yarısına tarihlenen bir Doğu Roma Dönemi su yapısıdır. Aspar ve Hagios Mokios sarnıçlarıyla birlikte kentin ayakta kalan üç açık sarnıcından biri olan yapı, yalnızca duvar kalıntılarıyla değil, aynı zamanda sınırlarıyla da geç antik dönem yerleşim planına ilişkin önemli veriler sunmaktadır. Tarihi su yapıları sundukları arkeolojik verilerle kentlerin tarihsel topografyasına, kent planlamasına, yapım teknolojilerine ve sistemlerine ilişkin bilgiler sunan belge niteliğindeki varlıklardır. İstanbul'un önemli anıtlardan biri olan Aetius Sarnıcı da bu bağlamda değerlendirilmesi ve korunması gereken bir kültür varlığıdır.

Osmanlı Döneminde özgün işlevini yitirerek bir süre bostan olarak kullanılan, 1920'li yıllarda Karagümrük Spor Kulübü mensupları tarafından "Çukurbostan Sahası" adıyla bir futbol sahasına dönüştürülen ve 1940'lardan itibaren Karagümrük Vefa Stadyumu olarak kullanılmaya devam edilen Aetius Sarnıcı'nda, yakın dönemde T.C. Gençlik ve Spor Bakanlığı desteğiyle Fatih Belediyesi tarafından UEFA normlarına uygun yeni bir stat inşası gündeme gelmiştir. İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun kararları¹ ile onaylanan ve Fatih Belediyesi tarafından kamuoyuna açıklanan "İstanbul ili, Fatih ilçesi, Dervişali Mahallesi, 2567 Adada Yer Alan Aetius Sarnıcının Duvarının Restorasyonu Uygulama İş ve Karagümrük Stadının Zeminaltı Çalışmalarının Yapılması" işi kapsamında gerçekleştirilen müdahalelerin yapının özgünlüğünü ve bütünlüğünü tahrip

¹ Karar Tarih ve No / 06.07.2021 - 4712, 28.12.2021 - 8808, 19.03.2025 - 14966, 09.04.2025 - 15052, 19.11.2025 - 16192, 03.12.2025 - 16273, 10.12.2025 - 16309

ettiği, yapı ve alandaki arkeolojik katmanlar açısından ciddi bir tehdit oluşturduğu ve geriye döndürülemeyecek kayıpların meydana geldiği tespit edilmiştir. Yapı içinde çepeçevre fore (betonarme) kazık ve başlık kirişi imalatı yapıldığı², Fevzipaşa Caddesi'ne paralel uzanan tarihi beden duvarlarının tıraşlandığı ve yeni betonarme istinat duvarının tarihi duvara ankrajlandığı görülmektedir (Şekil 1, Şekil 2, Şekil 3). Arkeolojik kalıntılara doğrudan yapılan müdahalelerin yanı sıra, bilimsel arkeolojik kazı standartları gözetilmeden yapı zemininde gerçekleştirilen çalışmaların günümüze kadar korunarak gelmiş ve önemli arkeolojik veriler içeren yüzlerce yıllık dolgunun yok olmasına yol açtığı görülmektedir.

ICOMOS'un 1990 tarihli "Arkeolojik Mirasın Korunması ve Yönetimi Tüzüğü"nde de belirtildiği üzere *"Arkeolojik miras hassas ve yenilenemeyen bir kültürel kaynaktır. Arkeolojik mirasın yok oluşunu en aza indirmek için arazi kullanımları denetlenmeli ve geliştirilmelidir"* ilkesinin Aetius Sarnıcı için de hassasiyetle uygulanmasının bir zorunluluk olduğu düşünülmektedir.

1985 yılında Dünya Mirası Listesi'ne dahil edilen "İstanbul'un Tarihi Alanları"nın korunması için hazırlanan Yönetim Planları yalnızca bu varlıkların bulundukları çekirdek bölgeler için değil tüm Tarihi Yarımada için hazırlanmıştır. Tarihi Yarımada'nın sahip olduğu su mirasının önemli bir parçası olarak Aetius Sarnıcı da Yönetim Planı sınırı içindedir. Türkiye'nin de taraf olduğu Dünya Mirası Sözleşmesi Uygulama Rehberi'nin 172. paragrafında *"Dünya Mirası Komitesi, Sözleşmeye Taraf Devletleri, Sözleşme kapsamında koruma altında olan alanlarda, varlığın Üstün Evrensel Değerini etkileyebilecek önemli restorasyon çalışmaları veya yeni yapılar yapmaya veya izin vermeye yönelik niyetleri konusunda Komiteyi Sekreteryaya aracılığıyla bilgilendirmeye davet eder. En kısa sürede (örneğin, belirli projeler için taslak dokümanlar hazırlanmadan önce) ve geri dönmesi zor bir karar almadan önce, bildirimde bulunulmalıdır, böylece Komite varlığın üstün evrensel değerinin tamamen korunmasını sağlamak amacıyla uygun çözüm arayışında yardımcı olabilir."* ifadesi yer alır.

Dünya Miras Komitesi'nin 47. Oturumu'nda alınan kararlar ile önceki yıllarda verilen benzer kararlar incelendiğinde, UNESCO Dünya Miras Listesi'nde yer alan İstanbul'un Tarihi

² İksa (kazık) projesi, İstanbul IV Numaralı Kültür Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 10.12.2015 tarih ve 16309 numaralı karar ile onaylanmıştır.

Alanları ve bu alanları kapsayan İstanbul Tarihi Yarımada'da, üstün evrensel değeri etkileyebilecek projelere ilişkin bilgi, belge ve Kültürel Miras Etki Değerlendirme (KMED) raporlarının Danışma Organlarına zamanında iletilmesine yönelik taleplerin süreklilik arz ettiği görülmektedir.

Karagümrük Vefa Stadyumu, İstanbul'un köklü iki spor kulübü ve semt tarihinin önemli bir ögesi olması itibariyle Aetius Sarnıcının kültür katmanlarından biridir. Bu alanda geliştirilecek bir projenin, öncelikle mevcut Doğu Roma Dönemi kalıntılarını koruması, bu kalıntıların anlaşılmasını kolaylaştıracak ve açığa çıkaracak yaklaşımda olması, ancak aynı zamanda alanın bir diğer tarihsel katmanı olan spor faaliyetleri ile ilişkisini de zedelemekten, söz konusu iki katmanın ilişkisi iyileştirilerek yararlı toplumsal amaç için kullanılabilmesini gözetmelidir. Kurul onaylı halihazırdaki proje, söz konusu yaklaşımda kurgulanmadığı, salt günümüz standartlarını gözetken büyük ölçekli bir spor tesisinin yapımını önelediği için alanın tarihsel katmanlarını tahrip etmektedir. Bu nedenle, Aetius Sarnıcı'na ilişkin alınmış, uygulanmış ve uygulanmakta olan müdahale kararlarının, Türkiye'nin taraf olduğu Dünya Mirası Sözleşmesi kapsamındaki uluslararası yükümlülükler çerçevesinde yeniden ele alınması; geri döndürülemez kayıplar oluşturan uygulamanın durdurulmasını ve mevcut zararların telafi edilmesini hedefleyen bir koruma yaklaşımının ivedilikle benimsenmesi gerekmektedir. Tarihi Yarımada bütününde olduğu gibi Aetius Sarnıcı için de hazırlanacak projelerin, uygulama aşamasına geçilmeden önce Dünya Mirası Etki Değerlendirmesi Rehberi kapsamında değerlendirilmesi ve ilgili uluslararası mekanizmalarla paylaşılması önem taşımaktadır. Bu sürecin, şeffaf, katılımcı ve bilimsel karar alma zemini üzerinde gecikmeksizin hayata geçirilmesi; bu bağlamda güncelleme çalışmaları devam eden İstanbul Tarihi Yarımada Yönetim Planı sürecinin önemli bir çözüm zemini olarak değerlendirilmesi çağrısında bulunuyoruz.

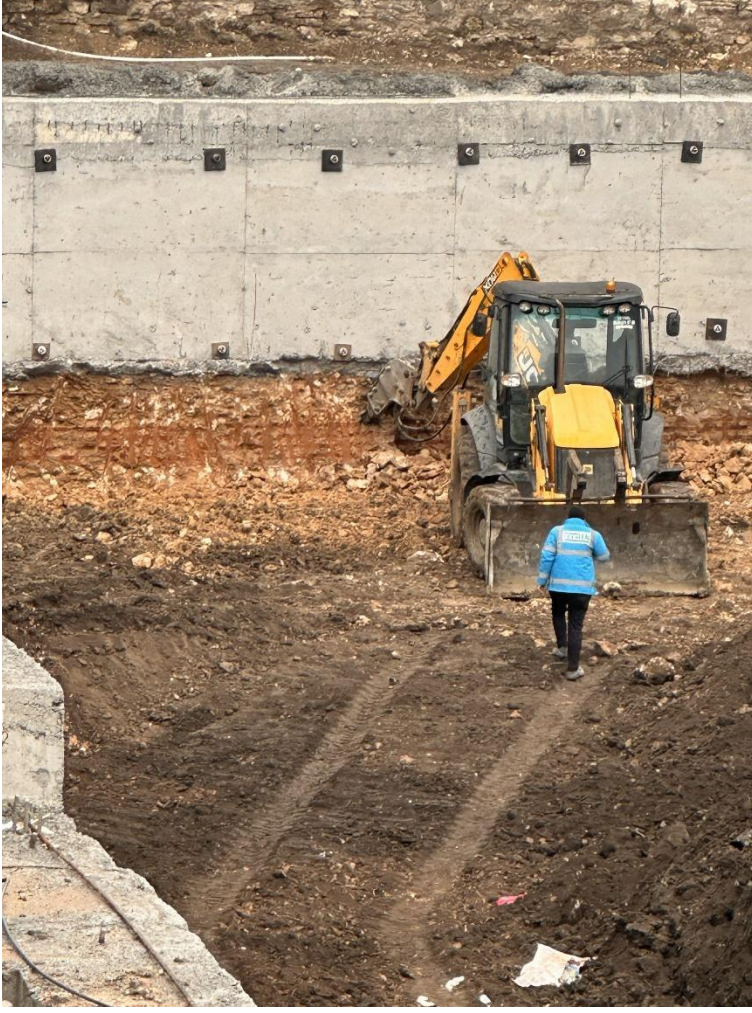
ICOMOS Türkiye Milli Komitesi
Europa Nostra Türkiye

Şekil 1. Aetius Sarnıcı'nda yeni stat inşa projesi ile ilişkili müdahaleler.

Şekil 2. Aetius Sarnıcı'nda Fevzipaşa Caddesi'ne paralel uzanan tarihi beden duvarına ankrajlanan yeni betonarme istinat duvarı

Şekil 3. Aetius Sarnıcı'nda Fevzipaşa Caddesi'ne paralel uzanan tarihi beden duvarında iş makinesi kullanılarak gerçekleştirilen tahribat